

OMGAAN MET AUTISME OP DE BSO

Optrekken met kinderen met autisme, dat is best complex. Het zou goed zijn als pedagogisch medewerkers meer zouden weten over autisme. Dat kan de wisselwerking tussen pm'er en kind verbeteren en opvallend gedrag verminderen.

TEKST WEIJA STEFFENS FOTO WILBERT VAN WOENSEL

Niet storen!

ik werk alleen

www.nazia.nl

Je kunt niet alle kinderen met autisme in hetzelfde hokje duwen. Hoe autisme zich uit, is namelijk bij elk kind anders. Ook het karakter en de intelligentie van het kind spelen een rol. Sommige kinderen met autisme hebben moeite met spelen in een grote groep en zijn snel overprikkeld. Anderen zijn opvliegend en druk of keren juist in zichzelf.

INSPELEN OP BEHOEFTE

Opvallend gedrag is niet altijd even makkelijk te doorgronden. Dat zegt ook Rina Liefing, eigenaar van Loofles BSO+. Ze vindt dat pm'ers meer zouden moeten weten over autisme. Rina: 'Als een kind opvallend gedrag vertoont kun je daar meer begrip voor opbrengen als je weet wat de betekenis achter dat gedrag is. Vaak is het geen onwil, maar onmacht. Een kind met autisme verwerkt informatie bijvoorbeeld trager. En het geeft soms een andere betekenis aan situaties of woorden. Ook zijn overgangsmomenten vaak moeilijk, bijvoorbeeld van school naar bso. Als je dit weet, kun je het gedrag vóór zijn, door goed te letten op signalen van overprikkeling. Leer het kind kennen en probeer zijn behoeftes te achterhalen. Waar voelt het kind zich prettig bij, wat werkt goed voor dat kind? Zo komt de een na school tot rust door even rustig een Donald Duck te lezen in een zitzak of lekker te Legoën met een koptelefoon op. Terwijl de ander juist zijn energie kwijt moet. Die wil keihard zingen, rondjes rennen of veel kletsen. Welke behoefte een kind ook heeft, geef het ruimte om zich te uiten. Vraag ook altijd na of een kind je wel goed heeft begrepen. Zo voel je het beter aan en kun je beter bieden wat het nodig heeft.'

EXTRA ZORG INTEGREREN

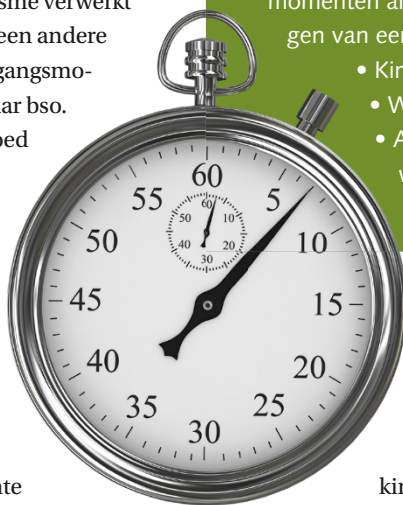
Elisa Pater is manager Beleid & Kwaliteit bij Kinderopvang Bijde-Handjes. Zij heeft op de bso regelmatig te maken met kinderen met een rugzakje. 'Als een kind bij ons komt, bespreken we vooraf met de ouders in een uitgebreid intakegesprek welke zorg het kind nodig heeft. Wij vinden het vooral belangrijk dat een kind zich prettig bij ons voelt, ook als dat betekent dat daar iets extra's

AUTISME IN 'T KORT

Voor kinderen met autisme is informatie verwerken meestal moeilijker. Ze verwerken informatie vaak in stukjes en daardoor trager. Daardoor reageren ze langzamer op dingen of op een andere manier dan je verwacht. Ook herkennen ze minder goed (sociale) contexten. Ze vinden het bijvoorbeeld moeilijker om gezichtsuitdrukkingen te 'vertalen' en ze nemen grapjes of uitdrukkingen vaak letterlijk. Soms reageren ze minder gevoelig dan je zou verwachten, of juist overgevoelig.

TIPS VAN RINA, ELISA EN DEBBIE:

- Zoek de oorzaak achter het gedrag, probeer een kind te 'lezen'.
- Geef een (overprikkeld) kind de ruimte, zeker na een drukke schooldag.
- Zorg voor structuur en (visuele) duidelijkheid. Handige hulpmiddelen zijn pictogrammen en een time timer.
- Geef niet te veel informatie tegelijk, maar vooral korte instructies.
- Creëer rust in de ruimte voor het kind. Bijvoorbeeld door kamerschermen, een zitzak of hangstoel.
- Kondig overgangen tijdig en duidelijk aan. Denk aan momenten als eten en drinken, het starten of beëindigen van een activiteit, het einde van de middag.
- Kinderen zijn gebaat bij uitleg en herhaling.
- Wees geduldig.
- Altijd Navragen, Nooit Aannemen: iets wat voor jou duidelijk en logisch is, is niet altijd helder voor een kind met autisme.

voor nodig is. Samen met de ouders kijken we of onze bso dat kan bieden. We gaan daarbij altijd uit van de mogelijkheden en niet van de beperkingen van een kind. Veel dingen waar een kind met autisme gebaat bij heeft, zijn voor ieder kind prettig. Bijvoorbeeld structuur, duidelijkheid en nabijheid. Wij proberen dan ook zo veel mogelijk die extra zorg te implementeren in de groep, zodat het kind geen uitzonderingspositie krijgt. Extra zorg zit soms in hele kleine dingen. Je hoeft echt geen ingewikkelde capriolen uit te halen om een kind met autisme een prettige middag te geven. Natuurlijk is een prikkelarme en huiselijke omgeving belangrijk. Wij gebruiken kamerschermen: zo maken we in onze ruimtes gemakkelijk afgesloten hoekjes, waar een kind even rustig kan spelen of zitten in zijn eentje. De kinderen mogen de middag invullen zoals ze willen, binnen bepaalde grenzen natuurlijk. Verder gebruiken we visuele ondersteuning: een informatiebord met pictogrammen. Die verduidelijken het programma en het werkt meteen als geheugensteuntje. Wat ook goed werkt, is de duur van activiteiten afbakenen met een timer. Een kind begrijpt dan van tevoren precies hoe lang een onderdeel duurt en weet daardoor waar het aan toe is. En misschien nog wel het belangrijkste: we benaderen kinderen positief, met begrip en zien vooral de mogelijkheden van een kind.'

MAATWERK

Maar dan ben je er nog niet, vindt pm'er en autismevriendelijke coach Debbie Boeijmeer. Zij richtte onlangs BSO ANNA op, speciaal voor kinderen met autisme. ANNA staat voor: Altijd Navragen, Niet Aannemen. Debbie: 'Een reguliere bso is gewoon >

best moeilijk voor kinderen met autisme. Er zijn veel prikkels, grote groepen en er is te weinig ruimte en tijd voor maatwerk. En net dát extra stukje begeleiding heeft zo'n kind zo hard nodig.' Ook Debbie is ervan overtuigd dat meer kennis bij pm'ers goed zou zijn. 'Ook door de Wet passend onderwijs komen steeds meer kinderen met (een lichte vorm van) autisme terecht op de reguliere bso. De kans dat ze daar verzuipen is heel groot. Met alle gevolgen van dien. Want doordat kennis ontbreekt, stuiten kinderen op gebrek aan begrip en inzicht en daardoor het ver-

'Veel dingen waar een kind met autisme baat bij heeft, zijn voor ieder kind prettig'

keerd handelen van een pm'er. Met als gevolg dat het gedrag juist wordt versterkt of een kind in zichzelf keert. Dit kan uitdraaien op straffen en schorsen. En niet te vergeten een laag zelfbeeld bij een kind.' Met BSO ANNA voorziet zij in een behoefte, meent Debbie. 'Wij hebben kennis en kunde in huis. Daardoor kunnen wij de behoefte van het kind goed inschatten en daarop insprijgen. Ons aanbod van materialen is bijvoorbeeld anders dan bij veel reguliere bso's. Wij hebben veel friemelspeelgoed, zoals

VERDIEP JE!

Vergroot je kennis via trainingen, bijvoorbeeld bij de Autisme Academie (autismeacademie.nl) of Logavak (o.a. Geef me de 5 / Kinderen met opvallend gedrag) (logavak.nl).

Lees *Autisme vanuit een ontwikkelingsperspectief* van Martine F. Delfos.

Lees het boek *Dit is autisme: van hersenwerking tot gedrag* van Colette de Bruin.

Om voor te lezen: *Anders is Anders - en dat is heel gewoon* van Sam Loman.

magic sand, fidgetspinners en -cubes. Ook bieden we 'scherm-pjes' aan omdat we merken dat kinderen dit soms nodig hebben om helemaal te ontspannen.' Maar het grootste verschil met een reguliere buitenschoolse opvang is volgens Debbie de persoonlijke aandacht, de extra zorg op maat en de specifieke kennis van pm'ers. 'Als een kind zich veilig en begrepen voelt, komt het beter tot zijn recht en is de kans groot dat opvallend gedrag achterwege blijft. En dat is precies waar het mij om gaat: zorgen dat kinderen lekker in hun vel zitten, zodat ze zich op hun eigen manier optimaal kunnen ontwikkelen.' <

PUNTJE VAN PONT

Meer dan een leuke middag

Ontwikkelingspsycholoog Steven Pont geeft elk nummer zijn visie bij een van de pedagogische artikelen in Kinderopvang.

Is het makkelijk om een jongen of meisje met autisme in je groep te hebben? Nee, waarschijnlijk niet. Er worden allerlei extra vaardigheden van je verwacht. En daarnaast heb je natuurlijk nog een hele groep te draaien. Het maakt je taak dus zwaarder. Al is het alleen maar op praktisch gebied. Heel begrijpelijk dus dat als je mocht kiezen, je liever alleen kinderen in je groep hebt die binnen de gebruikelijke 'normen' vallen.

Aan de andere kant: het beheersen van de groep is maar één onderdeel van ons werk in de kinderopvang. We zijn immers werkelijke pedagogen. Onze doe-

len in de kinderopvang gaan daarom hopelijk verder dan alleen het draaien van 'een leuke middag.' Want om een leuke middag te draaien hoef je echt geen drie jaar een opleiding te doen, toch? We doen dit werk omdat we kinderen willen helpen in hun ontwikkeling. En dat geldt natuurlijk ook voor het jongetje of meisje met autisme. We willen ook dit kind

Hoe reageer je op een kind dat anders met de werkelijkheid omgaat?

helpen zich zo goed mogelijk in de groep te laten bewegen. Maar dat is niet alles! De groep kan namelijk ook iets leren van een kind met autisme. Hoe ga je bijvoorbeeld om met iemand die je niet helemaal begrijpt? Hoe reageer je op een kind dat anders met de werkelijkheid omgaat dan andere kinderen die je kent? Hoe verplaats je je in iemand? Hoe pas je je eigen gedrag aan, als iemand aan de andere kant van de relatie dat niet of minder goed kan?

Een autistisch kind in je groep maakt de beheersing dus misschien moeilijker, maar het maakt je pedagogiek ook rijker. <